

Рихлік Володимир Анатолійович

Кандидат політичних наук, доцент кафедри політичних технологій

Київський національний економічний університет

імені Вадима Гетьмана (м. Київ, Україна)

<https://orcid.org/0000-0003-3181-0789>

e-mail: rychlick@ukr.net

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОЛІТИЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: МІЖ СТРАТЕГІЧНОЮ МОБІЛІЗАЦІЄЮ ТА ДЕМОКРАТИЧНОЮ ЛЕГІТИМНІСТЮ

Резюме

У статті здійснено комплексний аналіз трансформації політичних комунікацій держави в умовах воєнного стану крізь призму співвідношення стратегічної мобілізації суспільства та демократичної легітимності влади. Розглянуто основні теоретичні підходи до розуміння політичних комунікацій у кризових умовах, розкрито особливості інституційної перебудови державної комунікаційної системи після запровадження воєнного стану в Україні та визначено роль стратегічних комунікацій у забезпеченні суспільної стійкості.

Показано, що в умовах повномасштабної війни політичні комунікації вийшли за межі традиційних інформаційних функцій і перетворилися на важливий інструмент координації суспільних дій, формування політичної довіри та підтримання національної згуртованості. Обґрунтовано, що комунікаційна стійкість стала одним із ключових ресурсів забезпечення політичної стабільності та легітимності державної влади в умовах тривалого воєнного протистояння.

Встановлено, що трансформація політичних комунікацій супроводжувалася посиленням координації інформаційної політики держави, розвитком механізмів стратегічної мобілізації та формуванням нових моделей взаємодії між владою і суспільством. Водночас виявлено, що централізація комунікаційного простору, ефективна з погляду забезпечення

національної безпеки, створює потенційні виклики для політичного плюралізму, відкритості публічної сфери та демократичних механізмів суспільного контролю.

Зроблено висновок, що довгострокова легітимність політичної влади в умовах післявоєнного розвитку залежатиме від здатності держави поєднати позитивний досвід стратегічних комунікацій із відновленням повноцінного суспільного діалогу, конкурентності інформаційного середовища та принципів демократичного врядування. Доведено, що подальша еволюція політичних комунікацій в Україні має ґрунтуватися на збалансуванні потреб національної безпеки та демократичних стандартів функціонування публічної влади.

Ключові слова: політичні комунікації; воєнний стан; стратегічні комунікації; демократична легітимність; суспільна мобілізація; комунікаційна стійкість; національна безпека; публічна сфера; політична довіра; інформаційна політика.

Вступ

Сучасні політичні комунікації є одним із ключових механізмів функціонування демократичної держави, оскільки забезпечують взаємодію між владою та суспільством, формування політичної довіри, легітимацію управлінських рішень і підтримання суспільної стабільності. В умовах кризових ситуацій роль політичних комунікацій істотно зростає, оскільки саме через комунікативні практики здійснюється координація суспільних дій, мобілізація ресурсів, консолідація громадян навколо спільних цілей та нейтралізація деструктивних інформаційних впливів.

Повномасштабна російська агресія проти України та запровадження воєнного стану спричинили суттєву трансформацію системи політичних комунікацій держави. Традиційна модель взаємодії між владою та громадянами, характерна для мирного часу, виявилася недостатньо ефективною в умовах масштабних безпекових викликів, що зумовило необхідність формування нових комунікативних механізмів, орієнтованих на швидке ухвалення рішень, оперативне інформування населення, протидію дезінформації та підтримання суспільної стійкості. Водночас посилення ролі держави в інформаційному просторі поставило питання щодо меж допустимого втручання влади у сферу суспільних комунікацій та збереження демократичних стандартів політичного процесу.

Особливістю функціонування політичних комунікацій у період воєнного стану є поєднання двох взаємопов'язаних, але не завжди сумісних завдань. З одного боку, держава змушена забезпечувати стратегічну мобілізацію суспільства, підтримувати національну єдність, формувати готовність громадян до тривалого протистояння зовнішній агресії та створювати

ефективну систему протидії інформаційно-психологічним операціям противника. З іншого боку, навіть в умовах війни політична влада повинна зберігати демократичну легітимність, яка ґрунтується на довірі громадян, відкритості інформації, підзвітності державних інституцій та дотриманні принципів політичного плюралізму.

У зв'язку з цим особливого значення набуває дослідження трансформації політичних комунікацій держави в умовах воєнного стану як складного процесу адаптації демократичних інститутів до надзвичайних обставин. Аналіз цієї проблематики дозволяє не лише оцінити ефективність сучасних комунікаційних практик держави, але й визначити ризики надмірної централізації інформаційного простору, звуження публічної дискусії та послаблення механізмів громадського контролю за діяльністю влади.

Науковий інтерес до означеної проблеми зумовлений також зміною характеру сучасних воєнних конфліктів, у яких боротьба за суспільну свідомість та інформаційний простір набуває не меншого значення, ніж застосування військової сили. За таких умов політичні комунікації перетворюються на самостійний інструмент забезпечення національної безпеки, а їх ефективність безпосередньо впливає на рівень суспільної стійкості, здатність держави до мобілізації ресурсів та збереження демократичної легітимності влади.

Теоретичні засади дослідження політичних комунікацій були закладені у працях зарубіжних науковців, які розглядали комунікацію як один із фундаментальних механізмів функціонування політичної системи. Значний внесок у розробку концептуальних підходів до аналізу комунікативної природи влади здійснили Ю. Габермас, який обґрунтував роль публічної сфери та комунікативної раціональності у забезпеченні демократичної легітимності політичного порядку, М. Кастельс, котрий дослідив трансформацію влади в умовах мережевого суспільства та становлення нових моделей політичної комунікації, а також Е. Чедвік, який розкрив особливості функціонування гібридної медіасистеми в сучасному політичному просторі.

Вагоме місце у сучасних дослідженнях займають праці, присвячені стратегічним комунікаціям як інструменту державної політики та національної безпеки. У роботах фахівців НАТО StratCom COE, а також дослідників інформаційних конфліктів і гібридних загроз розглядаються механізми формування стратегічних наративів, управління інформаційним середовищем, протидії дезінформації та забезпечення суспільної стійкості в умовах кризових ситуацій. У цих дослідженнях особлива увага приділяється зростанню значення інформаційного компоненту сучасних воєнних конфліктів та його впливу на процеси політичної мобілізації суспільства.

Окремий напрям наукового пошуку пов'язаний із дослідженням комунікаційної діяльності держави в умовах надзвичайних ситуацій, криз та воєнних конфліктів. У працях західних авторів аналізуються проблеми кризових комунікацій, інформаційного управління, політичної довіри та взаємодії між владою і громадянами в умовах підвищених безпекових ризиків. При цьому значна увага приділяється співвідношенню між необхідністю оперативного державного реагування та збереженням демократичних процедур і громадянських свобод.

У вітчизняній політичній науці проблематика політичних комунікацій досліджується в роботах Г. Почепцова, В. Бебика, О. Валевського, Є. Макаренка, В. Різуна, В. Іванова, О. Литвиненка та інших науковців. У їхніх працях розглянуто теоретичні основи політичної комунікації, особливості функціонування інформаційного простору, механізми впливу мас-медіа на політичні процеси, а також роль комунікаційних технологій у діяльності органів державної влади.

Суттєвий внесок у дослідження проблем інформаційної безпеки та стратегічних комунікацій в Україні зробили О. Дзьобань, В. Ліпкан, О. Довгань, Л. Компанцева, В. Горбулін, С. Пирожков, О. Бодрук, Г. Перепелиця, М. Ожеван та інші автори. Їхні наукові розвідки присвячені питанням формування державної інформаційної політики, протидії інформаційним загрозам, розвитку системи стратегічних комунікацій та забезпечення інформаційної стійкості держави в умовах гібридної війни.

Після початку російської агресії проти України у 2014 році та особливо після повномасштабного вторгнення 2022 року значно активізувалися дослідження, присвячені трансформації інформаційної політики та стратегічних комунікацій держави. У працях Л. Компанцевої, Т. Дзюби, С. Соловійова, О. Антипової, О. Тихомирова, С. Даниленка та інших учених аналізуються особливості інституціоналізації стратегічних комунікацій, розвиток механізмів протидії дезінформації, функціонування державних інформаційних кампаній та вплив воєнних умов на систему взаємодії між владою і суспільством.

Водночас аналіз наукової літератури свідчить, що більшість існуючих досліджень зосереджується або на питаннях інформаційної безпеки та стратегічних комунікацій, або на загальних аспектах політичної комунікації та медіаполітики. Значно менше уваги приділяється комплексному осмисленню трансформації політичних комунікацій держави саме в умовах воєнного стану як процесу, що поєднує завдання стратегічної мобілізації суспільства із необхідністю збереження демократичної легітимності влади.

Недостатньо дослідженими залишаються питання впливу воєнного стану на зміну моделей комунікативної взаємодії між державою та

громадянами, трансформацію механізмів формування суспільної довіри, особливості функціонування публічної сфери в умовах інформаційних обмежень, а також політичні наслідки комунікаційної централізації для демократичного розвитку держави. Саме необхідність комплексного аналізу зазначених процесів зумовлює актуальність обраної теми та визначає дослідницьку нішу даної статті.

Метою статті є аналіз трансформації політичних комунікацій держави в умовах воєнного стану крізь призму співвідношення стратегічної мобілізації суспільства та демократичної легітимності політичної влади, а також виявлення основних тенденцій, суперечностей і перспектив розвитку комунікативної взаємодії між державою та громадянським суспільством в умовах сучасних безпекових викликів.

Методи дослідження

Методологічну основу дослідження становить комплекс загальнонаукових і спеціальних політологічних методів, застосування яких дало можливість всебічно проаналізувати особливості функціонування політичних комунікацій в умовах воєнного стану. Так, системний метод дозволив простежити зміни у структурі комунікаційних зв'язків між владою та суспільством під впливом воєнно-політичних викликів, а також визначити місце стратегічних комунікацій у системі забезпечення національної безпеки. Неоінституціональний підхід дав змогу дослідити трансформацію інституційних механізмів політичної комунікації в умовах воєнного стану, виявити особливості функціонування нових комунікаційних практик та оцінити вплив надзвичайних безпекових обставин на зміну ролі державних органів у формуванні інформаційного порядку денного. Аналіз політичних нарративів дав можливість виявити ключові смислові рамки, через які здійснюється консолідація громадян, формування суспільної стійкості та підтримка довіри до державних інституцій. Завдяки цьому було визначено роль стратегічних нарративів у забезпеченні суспільної згуртованості та підтриманні демократичної легітимності політичної влади в умовах тривалого воєнного протистояння. Компаративний метод дозволив оцінити специфіку українського досвіду та визначити його відповідність загальним тенденціям розвитку політичних комунікацій у кризових умовах.

Поєднання зазначених методів забезпечило комплексний аналіз трансформації політичних комунікацій держави та дозволило розкрити взаємозв'язок між потребами стратегічної мобілізації суспільства, вимогами інформаційної безпеки та необхідністю збереження демократичної легітимності влади в умовах воєнного стану.

Результати дослідження

Політичні комунікації належать до базових механізмів функціонування сучасної демократичної держави, оскільки забезпечують циркуляцію політично значущої інформації між владою та суспільством, сприяють формуванню громадської думки, політичної довіри та легітимності інституцій публічної влади. В умовах стабільного суспільного розвитку комунікація виконує переважно функцію представництва інтересів та узгодження суспільних позицій, тоді як у кризових ситуаціях вона дедалі більше набуває мобілізаційного та безпекового характеру.

Одним із найбільш впливових підходів до розуміння взаємозв'язку між комунікацією та політичною легітимністю є концепція комунікативної дії Ю. Габермаса. На думку вченого, демократична влада набуває легітимності не лише через формально-правові процедури, а й через суспільне визнання рішень, яке формується в процесі відкритої публічної комунікації. Публічна сфера виступає простором раціональної дискусії, де громадяни мають можливість брати участь у виробленні суспільно значущих рішень та здійснювати контроль за діяльністю політичних інституцій [1, р. 27]. В іншій своїй праці дослідник наголошував, що демократична легітимність безпосередньо залежить від якості комунікативних процедур та рівня залученості громадян до процесу суспільного обговорення [2, рр. 296–298].

Такий підхід є особливо важливим для аналізу політичних комунікацій у кризових умовах, коли держава змушена оперативним чином реагувати на безпекові виклики, а можливості для повноцінної публічної дискусії можуть об'єктивно звужуватися. У цих умовах виникає фундаментальна суперечність між необхідністю забезпечення ефективного управління та збереженням демократичних механізмів суспільного контролю. Саме тому проблема легітимності політичних комунікацій виходить за межі суто інформаційного процесу та набуває політичного значення.

Важливим кроком у розвитку теорії політичних комунікацій стали дослідження мережевого суспільства, здійснені М. Кастельсом. Учений звертав увагу на те, що в умовах цифрової епохи боротьба за владу дедалі більше перетворюється на боротьбу за контроль над інформаційними потоками та механізмами виробництва суспільних смислів. На його переконання, влада реалізується через здатність формувати комунікаційний простір і впливати на процес конструювання суспільної реальності [3, р. 3]. У зв'язку з цим політичні комунікації стають не лише інструментом передачі інформації, а й засобом формування суспільних уявлень про безпеку, загрози, національні інтереси та політичні пріоритети.

Подальший розвиток ці ідеї отримали у концепції гібридної медіа-системи Е. Чедвіка. Дослідник підкреслює, що сучасний інформаційний простір формується в результаті взаємодії традиційних медіа, цифрових

платформ, державних інституцій та громадянського суспільства. У таких умовах жоден суб'єкт не володіє абсолютною монополією на виробництво інформації, а ефективність політичної комунікації залежить від здатності інтегрувати різні комунікаційні канали в єдину систему впливу [4, pp. 25–27]. Для кризових ситуацій ця теза має особливе значення, оскільки демонструє обмеженість традиційних адміністративних моделей управління інформаційним простором.

Суттєвий внесок у дослідження політичних комунікацій здійснили й українські науковці. Так, В. Бебик розглядає політичну комунікацію як необхідний механізм функціонування політичної системи, через який забезпечується взаємодія між владою та громадянами, формуються політичні цінності та відбувається легітимація політичних рішень [5, с. 47–49]. У свою чергу В. Різун акцентує увагу на соціокомунікаційному характері сучасного суспільства, де інформаційні процеси дедалі більше впливають на механізми політичного управління та суспільної самоорганізації [6, с. 15–18].

Особливого значення для дослідження кризових комунікацій набуває концепція стратегічних комунікацій. Первісно сформована у військово-політичному середовищі країн НАТО, вона поступово перетворилася на один із ключових інструментів забезпечення національної безпеки. За визначенням НАТО, стратегічні комунікації охоплюють скоординоване використання публічної дипломатії, зв'язків із громадськістю, інформаційних операцій та інших комунікативних інструментів для досягнення політичних і безпекових цілей [7, р. 9].

С. Тетем зазначає, що ефективність стратегічних комунікацій визначається не лише змістом інформаційних повідомлень, а й рівнем довіри до суб'єкта комунікації. Саме довіра є головною передумовою сприйняття політичних наративів та підтримання легітимності державної політики в умовах кризи [8, pp. 17–19]. У сучасних конфліктах стратегічні комунікації дедалі більше розглядаються як інструмент формування суспільної стійкості, протидії дезінформації та підтримки соціальної згуртованості.

У вітчизняній науковій думці проблематика стратегічних комунікацій найбільш активно розвивається після початку російської агресії проти України у 2014 році. В. Горбулін наголошує, що інформаційний компонент сучасних конфліктів став одним із визначальних чинників забезпечення національної безпеки, а стратегічні комунікації перетворилися на важливий елемент державної політики [9, с. 18–22]. Подібної позиції дотримується Л. Компанцева, яка розглядає стратегічні комунікації як систему управління суспільними смислами та інструмент консолідації суспільства в умовах гібридної війни [10, с. 7–9].

Таким чином, сучасна політична наука пропонує декілька взаємодоповнюючих підходів до аналізу політичних комунікацій у кризових умовах.

Комунікативна теорія легітимності акцентує увагу на ролі публічної сфери та суспільного діалогу; концепція мережевого суспільства розкриває трансформацію механізмів влади в цифрову епоху; теорія гібридної медіа-системи пояснює особливості функціонування сучасного інформаційного простору; а концепція стратегічних комунікацій дозволяє дослідити комунікативний вимір забезпечення національної безпеки..

Запровадження воєнного стану є не лише правовим механізмом реагування держави на зовнішню агресію, але й чинником глибокої трансформації політичних інститутів, механізмів управління та системи суспільних комунікацій. У кризових умовах комунікація перестає виконувати виключно функцію інформування громадян і дедалі більше перетворюється на інструмент забезпечення суспільної мобілізації, підтримання політичної стабільності та зміцнення національної стійкості. У зв'язку з цим воєнний стан істотно змінює як зміст, так і форми взаємодії між владою та суспільством.

Правові засади функціонування держави в умовах воєнного стану визначаються Законом України «Про правовий режим воєнного стану», який передбачає можливість тимчасового обмеження окремих конституційних прав і свобод громадян, а також наділення органів державної влади додатковими повноваженнями, необхідними для відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки [11]. Відповідно до Указу Президента України № 64/2022 від 24 лютого 2022 року воєнний стан був запроваджений на всій території України у зв'язку з повномасштабним вторгненням Російської Федерації. Це рішення стало відправною точкою масштабної перебудови державної системи комунікацій, яка мала забезпечити оперативне інформування населення, координацію дій суспільства та протидію інформаційним впливам противника [12].

За умов мирного розвитку політичні комунікації орієнтовані переважно на представництво суспільних інтересів, забезпечення політичного плюралізму та підтримання суспільного діалогу. Проте в умовах війни на перший план виходять завдання стратегічної мобілізації, формування суспільної згуртованості та зміцнення готовності громадян до тривалого протистояння зовнішній загрозі. У цьому контексті комунікація набуває рис безпекового інструменту, що функціонує поряд із військовими, дипломатичними та економічними засобами захисту держави. Як зазначає В. Горбулін, сучасні конфлікти характеризуються нерозривним поєднанням військового та інформаційного компонентів, а інформаційний простір перетворюється на окремих театр протистояння, від якого значною мірою залежить здатність держави до ефективного опору агресії [9, с. 31–34].

Важливою особливістю трансформації політичних комунікацій в Україні після початку повномасштабної війни стала їхня інституційна

перебудова. Поряд із традиційними суб'єктами політичної комунікації — Президентом України, Верховною Радою та Кабінетом Міністрів України — суттєво зросла роль спеціалізованих інституцій, діяльність яких безпосередньо пов'язана із забезпеченням інформаційної безпеки держави. Насамперед ідеться про Центр протидії дезінформації при Раді національної безпеки і оборони України та Центр стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки, які стали важливими елементами системи координації державної інформаційної політики [13].

На думку Л. Компанцевої, стратегічні комунікації в сучасних умовах мають розглядатися як система узгодженого управління смислами, спрямована на формування довіри до державних інституцій та забезпечення суспільної консолідації [10, с. 7–9]. У період воєнного стану ця функція набула особливого значення, оскільки ефективність державної політики значною мірою залежала від здатності влади забезпечити єдність інформаційного простору та підтримувати високий рівень суспільної довіри.

Інституційна трансформація комунікаційної системи супроводжувалася активним використанням цифрових платформ як каналів прямої взаємодії між державою та громадянами. Соціальні мережі, офіційні Telegram-канали органів влади, цифрові сервіси держави та онлайн-платформи оперативного інформування стали невід'ємними елементами комунікаційної інфраструктури воєнного часу. Завдяки цьому суттєво скоротився час передачі інформації між владою та суспільством, а державні інституції отримали можливість оперативно реагувати на інформаційні загрози та суспільні запити.

Одним із найбільш дискусійних аспектів трансформації політичних комунікацій стала централізація інформаційного простору. Її найбільш помітним проявом стало створення загальнонаціонального інформаційного телемарафону «Єдині новини», який забезпечив координацію інформаційної політики провідних українських телеканалів. Запровадження такої моделі пояснювалося необхідністю протидії інформаційним операціям противника, недопущення панічних настроїв та забезпечення громадян достовірною інформацією про перебіг воєнних подій.

Подібні підходи відповідають загальній логіці стратегічних комунікацій, що застосовуються державами в умовах криз та збройних конфліктів. У документах НАТО стратегічні комунікації розглядаються як процес координації інформаційної діяльності державних інституцій з метою досягнення політичних і безпекових цілей через формування узгодженого комунікаційного середовища [7, р. 9]. Водночас навіть за умов війни централізація інформаційного простору не може розглядатися виключно

як технічний інструмент інформаційної безпеки, оскільки вона безпосередньо впливає на функціонування демократичних механізмів публічної комунікації.

З політологічної точки зору особливого значення набуває питання співвідношення між ефективністю державного управління інформаційними процесами та збереженням демократичних принципів відкритості й плюралізму. У мирний час демократична легітимність влади значною мірою забезпечується через конкуренцію політичних позицій та існування розгалуженої публічної сфери. У період воєнного стану частина цих механізмів об'єктивно зазнає обмежень, що створює нові виклики для підтримання балансу між національною безпекою та демократичними цінностями.

Таким чином, воєнний стан спричинив не лише інтенсифікацію політичних комунікацій держави, але й зміну їхньої функціональної природи. Відбулося переорієнтування комунікаційної системи від моделі переважно політичного представництва до моделі стратегічної мобілізації суспільства, в якій комунікація стала одним із ключових інструментів забезпечення національної стійкості та політичної стабільності. Водночас така трансформація актуалізувала проблему збереження демократичної легітимності влади в умовах зростання ролі централізованих механізмів управління інформаційним простором, що потребує подальшого наукового осмислення.

Повномасштабна російська агресія проти України актуалізувала необхідність пошуку нових механізмів забезпечення суспільної стійкості в умовах тривалого воєнного протистояння. У цих обставинах політичні комунікації почали виконувати не лише традиційні інформаційні функції, а й стали важливим інструментом консолідації громадян, підтримання суспільної довіри та мобілізації ресурсів для захисту держави. Відтак стратегічна комунікація перетворилася на один із ключових чинників забезпечення політичної стабільності та національної стійкості.

У сучасній науковій літературі поняття стійкості (resilience) розглядається як здатність системи зберігати свою функціональність в умовах зовнішніх потрясінь та адаптуватися до нових умов існування. Класичне визначення К. Голлінга пов'язує стійкість із можливістю системи поглинати впливи зовнішнього середовища без втрати базових структурних характеристик та здатності до подальшого розвитку [14, р. 17]. Надалі ця концепція була розвинена Б. Вокером, К. Голлінгом, С. Карпентером та А. Кінзігом, які наголошували, що стійкість передбачає не лише опір зовнішнім загрозам, а й адаптацію до змін та здатність до трансформації в нових умовах [15, р. 2].

Політичний вимір стійкості детально проаналізований Д. Чендлером, який розглядає resilience як характеристику суспільства, що дозволяє йому самостійно реагувати на кризи та підтримувати функціонування політичних інститутів навіть за умов високого рівня невизначеності [16, pp. 47–49]. У цьому контексті важливого значення набуває не лише матеріальний потенціал держави, а й рівень суспільної довіри, готовність громадян до колективних дій та ефективність комунікації між владою і суспільством.

Умови воєнного стану продемонстрували, що політичні комунікації можуть виступати самостійним ресурсом суспільної стійкості. Через систему стратегічних повідомлень, офіційних звернень, інформаційних кампаній та цифрових платформ формувалася спільний комунікаційний простір, покликаний забезпечити координацію суспільних дій та підтримання психологічної готовності до тривалого спротиву агресору. Як зазначає Л. Компанцева, стратегічні комунікації спрямовані не лише на передачу інформації, а й на формування смислів, здатних об'єднувати суспільство навколо спільних цілей та цінностей [10, с. 8–10].

Одним із найважливіших інструментів стратегічної мобілізації стали політичні наративи, через які конструювалася символічна картина воєнного протистояння. У державному комунікаційному дискурсі поступово сформувалися декілька взаємопов'язаних наративних ліній: Україна як держава спротиву, єдність суспільства та влади перед зовнішньою загрозою, незламність українського народу, підтримка міжнародної коаліції демократичних держав та історична неминучість перемоги. Саме ці смислові конструкції забезпечували не лише інформування населення, але й створення спільної системи політичних орієнтирів та суспільних очікувань.

Важливою складовою мобілізаційного потенціалу політичних комунікацій стало формування високого рівня суспільної довіри до ключових державних інституцій. Регулярні звернення Президента України, щоденні повідомлення Генерального штабу Збройних Сил України, діяльність урядових структур та місцевих органів влади сприяли створенню постійного інформаційного зв'язку між владою та громадянами. Така комунікативна практика дозволяла не лише оперативно інформувати суспільство про перебіг воєнних подій, але й підтримувати відчуття залученості громадян до спільної справи захисту держави.

У цьому контексті довіра постає не лише як психологічна категорія, а як важливий політичний ресурс. Вона забезпечує готовність громадян підтримувати державну політику навіть за умов високих соціальних витрат, невизначеності та постійних ризиків. Саме тому сучасні стратегічні комунікації дедалі частіше розглядаються як механізм формування політичної

довіри та підтримання легітимності державної влади в кризових ситуаціях [7, р. 15].

Особливого значення в умовах війни набуває феномен комунікаційної стійкості, під якою можна розуміти здатність суспільства зберігати функціональність інформаційних зв'язків, довіру до легітимних джерел інформації та готовність до колективних дій навіть за умов масштабних інформаційно-психологічних впливів противника [17]. В українських умовах комунікаційна стійкість значною мірою формувалася через взаємодію державних інституцій, громадянського суспільства, волонтерського руху та територіальних громад, які стали важливими учасниками процесу суспільної мобілізації [18].

Показовим є й те, що стратегічні комунікації забезпечували не лише внутрішню консолідацію суспільства, а й сприяли зміцненню міжнародної суб'єктності України. Звернення українського політичного керівництва до міжнародної аудиторії, активна дипломатична комунікація та послідовне просування українського наративу на міжнародній арені сприяли формуванню широкої міжнародної підтримки України. У такий спосіб політичні комунікації стали важливим елементом не лише внутрішньої, але й зовнішньої політики держави.

Отже, досвід України засвідчив, що в умовах воєнного стану стратегічні комунікації можуть виконувати функцію важливого ресурсу суспільної мобілізації та національної стійкості. Їхня ефективність визначається не лише обсягом поширюваної інформації, а насамперед здатністю формувати довіру, підтримувати суспільну згуртованість та забезпечувати готовність громадян до колективних дій. Саме тому комунікаційна стійкість дедалі більше перетворюється на один із ключових чинників забезпечення політичної стабільності та легітимності державної влади в умовах сучасних воєнних конфліктів.

Ефективність політичних комунікацій держави в умовах воєнного стану значною мірою забезпечувалася завдяки координації інформаційної політики, консолідації основних комунікаційних ресурсів та формуванню єдиного інформаційного простору. Водночас посилення централізації комунікацій актуалізувало питання збереження демократичної легітимності влади, яка в демократичних суспільствах ґрунтується не лише на результативності управлінських рішень, але й на відкритості політичного процесу, підзвітності інституцій влади та можливості вільної суспільної дискусії.

Запровадження воєнного стану об'єктивно вплинуло на функціонування публічної сфери. Потреби національної безпеки вимагали оперативності комунікації, координації інформаційних потоків та мінімізації ризиків поширення дезінформації. За таких умов держава отримала значно ширші можливості щодо управління інформаційним простором, ніж

це характерно для мирного часу. Внаслідок цього частина комунікативних механізмів, які в умовах демократії забезпечують політичний плюралізм, тимчасово відійшла на другий план.

Найбільш помітним проявом цієї тенденції стало формування загальнонаціонального інформаційного телемарафону «Єдині новини», який забезпечив координацію інформаційної політики провідних українських телеканалів. Його створення було обумовлене необхідністю оперативного інформування населення та протидії інформаційно-психологічним операціям противника. В умовах активної фази війни така модель виявилася ефективним інструментом підтримання інформаційної стабільності та суспільної мобілізації.

Разом із тим централізація інформаційного простору породила низку дискусій щодо можливого звуження комунікаційного плюралізму. Як зазначає П. Норріс, демократична стійкість політичних систем залежить не лише від здатності влади забезпечувати ефективне управління, але й від збереження відкритої конкуренції політичних позицій та незалежності інформаційного середовища [19, р. 221]. З цієї точки зору навіть виправдані безпековими потребами комунікаційні обмеження можуть створювати ризики для довгострокового розвитку демократичних інститутів.

Особливістю української ситуації стало те, що посилення централізації відбувалося одночасно зі зростанням суспільної довіри до державних інституцій. В умовах війни громадяни були готові сприймати певні обмеження інформаційного простору як необхідний елемент забезпечення національної безпеки. Саме тому легітимність влади значною мірою підтримувалася не лише через формальні демократичні процедури, але й через суспільне схвалення ефективності державної політики у сфері безпеки та оборони.

У цьому контексті виникає важлива теоретична проблема. У мирний час політична легітимність переважно ґрунтується на процедурах представництва, виборчої конкуренції та відкритої публічної дискусії. Натомість в умовах війни дедалі більшого значення набуває легітимність результату, тобто суспільна підтримка влади через її здатність забезпечувати безпеку, координацію суспільних ресурсів та ефективне реагування на загрози. Подібна трансформація не означає відмову від демократичних принципів, однак істотно змінює механізми їх практичної реалізації.

Водночас тривале функціонування централізованої комунікаційної моделі може породжувати певні ризики. Серед них варто виокремити послаблення конкурентності інформаційного середовища, зменшення ролі критичної журналістики, звуження простору для альтернативних політичних позицій та поступове перенесення надзвичайних комунікаційних практик у сферу повсякденного державного управління. Такі тенденції не

обов'язково проявляються під час війни, проте можуть стати відчутними на етапі післявоєнної трансформації політичної системи.

З огляду на це одним із ключових викликів майбутнього стане пошук оптимального балансу між потребами безпеки та принципами демократичного врядування. Досвід воєнного часу засвідчив високу ефективність координованих стратегічних комунікацій як інструменту суспільної мобілізації та національної стійкості. Проте довгострокова демократична легітимність влади вимагатиме поступового повернення до повноцінного функціонування публічної сфери, розширення комунікаційного плюралізму та зміцнення механізмів громадського контролю за діяльністю державних інституцій.

Отже, воєнний стан продемонстрував складний і суперечливий характер взаємозв'язку між стратегічною мобілізацією та демократичною легітимністю. Комунікаційна централізація виявилася ефективним інструментом забезпечення суспільної стійкості та підтримання політичної стабільності, однак її довгострокове використання потребує чітких демократичних обмежень і механізмів повернення до відкритої моделі політичної комунікації після завершення воєнного стану.

Висновки

Політичні комунікації в умовах воєнного стану зазнали суттєвої функціональної трансформації. Поряд із традиційними завданнями інформування та забезпечення взаємодії між владою і суспільством вони почали виконувати функції стратегічної мобілізації, координації суспільних дій та підтримання національної стійкості. У результаті комунікаційна діяльність держави стала одним із важливих елементів системи забезпечення національної безпеки.

Воєнний стан сприяв формуванню нової моделі політичних комунікацій, що характеризується високим рівнем координації державних інформаційних ресурсів, активним використанням цифрових платформ та посиленням ролі стратегічних наративів у процесах суспільної консолідації. Це дозволило забезпечити оперативне реагування на безпекові виклики та підтримати стійкість політичної системи в умовах повномасштабної війни.

Важливим результатом трансформації комунікаційної політики стало зміцнення суспільної довіри до ключових державних інституцій та формування комунікаційної стійкості як здатності суспільства зберігати функціональність інформаційних зв'язків, протидіяти деструктивним інформаційним впливам і підтримувати готовність до колективних дій в умовах тривалого воєнного протистояння.

Водночас досвід воєнного часу засвідчив, що ефективність стратегічної мобілізації значною мірою пов'язана із централізацією інформаційного

простору та посиленням координуючої ролі держави у сфері політичних комунікацій. Така модель виявилася дієвою в умовах безпосередньої воєнної загрози, однак водночас актуалізувала проблему збереження балансу між потребами національної безпеки та принципами демократичного плюралізму.

Специфіка політичної легітимності в умовах війни полягає у посиленні значення результативності державної політики та здатності влади забезпечувати безпеку суспільства. Проте довгострокова стійкість демократичних інститутів залежить не лише від ефективності управлінських рішень, але й від збереження механізмів відкритого суспільного діалогу, підзвітності влади та конкурентності інформаційного середовища.

Після завершення воєнного стану одним із ключових завдань розвитку політичної системи України стане адаптація мобілізаційної моделі комунікації до умов мирного демократичного врядування. Це передбачає поєднання здобутого досвіду стратегічних комунікацій із подальшим зміцненням інститутів публічної сфери, політичного плюралізму та громадського контролю за діяльністю державної влади.

Список посилань

1. Habermas, J. (1989). *The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society*. Cambridge, MA: MIT Press. 301 p.
2. Habermas, J. (1996). *Between Facts and Norms: Contributions to a Discourse Theory of Law and Democracy*. Cambridge, MA: MIT Press. 631 p.
3. Castells, M. (2009). *Communication Power*. Oxford: Oxford University Press. 571 p.
4. Chadwick, A. (2017). *The Hybrid Media System: Politics and Power* (2nd ed.). Oxford: Oxford University Press. 368 p.
5. Бебик В. М. Політична комунікація і політичний менеджмент. Київ: МАУП, 2015. 376 с.
6. Різун В. В. Теорія масової комунікації. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2018. 384 с.
7. NATO Strategic Communications Centre of Excellence. (2017). *Understanding Strategic Communication*. Riga: NATO StratCom COE. 44 p.
8. Tatham, S. (2008). *Strategic Communication: A Primer*. Shrivenham: Defence Academy of the United Kingdom. 76 p.
9. Горбулін В. П. Світова гібридна війна: український фронт. Київ: НІСД, 2017. 496 с.

10. Компанцева Л. Ф. Стратегічні комунікації для безпекових і державних інституцій: практичний посібник. Київ: НА СБУ, 2017. 256 с.
11. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» № 389-VIII від 12 травня 2015 р. Офіційний портал Верховної Ради України. <https://zakon.rada.gov.ua>
12. Указ Президента України № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 р. Офіційне інтернет-представництво. <https://www.president.gov.ua>
13. Антипова О. П. Стратегічні комунікації як складова державної інформаційної політики України в умовах гібридної війни // Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2023. Т. 13. № 1. С. 44–52.
14. Holling C. S. Resilience and Stability of Ecological Systems // Annual Review of Ecology and Systematics. 1973. Vol. 4. P. 1–23.
15. Walker B., Holling C. S., Carpenter S. R., Kinzig A. Resilience, Adaptability and Transformability in Social-Ecological Systems // Ecology and Society. 2004. Vol. 9(2). P. 1–9.
16. Chandler D. Resilience: The Governance of Complexity. London: Routledge, 2014. 218 p.
17. Засади стійкості та основні виклики для громад під час війни: аналітична доповідь. Київ: Національна платформа стійкості та згуртованості, 2024. 84 с.
18. Громади воєнного часу: аналітичне дослідження. Київ: Центр спільних дій, 2024. 56 с.

References

1. Habermas, J. (1989). The structural transformation of the public sphere: An inquiry into a category of bourgeois society. Cambridge, MA: MIT Press. 301 p.
2. Habermas, J. (1996). Between facts and norms: Contributions to a discourse theory of law and democracy. Cambridge, MA: MIT Press. 631 p.
3. Castells, M. (2009). Communication power. Oxford, UK: Oxford University Press. 571 p.
4. Chadwick, A. (2017). The hybrid media system: Politics and power (2nd ed.). Oxford, UK: Oxford University Press. 368 p.
5. Bebyk, V. M. (2015). Political communication and political management. Kyiv, Ukraine: MAUP. 376 p.

6. Rizun, V. V. (2018). *Theory of mass communication*. Kyiv, Ukraine: Kyiv University Publishing and Printing Center. 384 p.
7. NATO Strategic Communications Centre of Excellence. (2017). *Understanding strategic communication*. Riga, Latvia: NATO StratCom COE. 44 p.
8. Tatham, S. (2008). *Strategic communication: A primer*. Shrivenham, UK: Defence Academy of the United Kingdom. 76 p.
9. Horbulin, V. P. (2017). *World hybrid war: The Ukrainian front*. Kyiv, Ukraine: National Institute for Strategic Studies. 496 p.
10. Kompantseva, L. F. (2017). *Strategic communications for security and state institutions: A practical guide*. Kyiv, Ukraine: National Academy of the Security Service of Ukraine. 256 p.
11. Law of Ukraine No. 389-VIII “On the Legal Regime of Martial Law” of May 12, 2015. (2015). Official Portal of the Verkhovna Rada of Ukraine. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua>
12. Decree of the President of Ukraine No. 64/2022 “On the Introduction of Martial Law in Ukraine” of February 24, 2022. (2022). Official Internet Representation of the President of Ukraine. Retrieved from <https://www.president.gov.ua>
13. Antypova, O. P. (2023). Strategic communications as a component of the state information policy of Ukraine under conditions of hybrid warfare. *Legal Journal of the National Academy of Internal Affairs*, 13(1), 44–52.
14. Holling, C. S. (1973). Resilience and stability of ecological systems. *Annual Review of Ecology and Systematics*, 4, 1–23.
15. Walker, B., Holling, C. S., Carpenter, S. R., & Kinzig, A. (2004). Resilience, adaptability and transformability in social-ecological systems. *Ecology and Society*, 9(2), 1–9.
16. Chandler, D. (2014). *Resilience: The governance of complexity*. London, UK: Routledge. 218 p.
17. National Platform for Resilience and Cohesion. (2024). *Principles of resilience and key challenges for communities during the war: Analytical report*. Kyiv, Ukraine: National Platform for Resilience and Cohesion. 84 p.
18. Centre for Joint Actions. (2024). *Wartime communities: Analytical study*. Kyiv, Ukraine: Centre for Joint Actions. 56 p.

Volodymyr Rychlik

*Candidate (PhD) in Political Science, Associate Professor
of Department of Political Technologies*

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman (Kyiv, Ukraine)

<https://orcid.org/0000-0003-3181-0789>

e-mail: rychlick@ukr.net

**TRANSFORMATION OF STATE POLITICAL
COMMUNICATIONS UNDER MARTIAL LAW: BETWEEN
STRATEGIC MOBILIZATION AND DEMOCRATIC LEGITIMACY**

Abstract

The article provides a comprehensive analysis of the transformation of state political communications under martial law through the prism of the relationship between strategic societal mobilization and the democratic legitimacy of political authority. The study examines the main theoretical approaches to understanding political communications in crisis conditions, reveals the specific features of the institutional restructuring of the state communication system following the introduction of martial law in Ukraine, and identifies the role of strategic communications in ensuring societal resilience.

It is demonstrated that, under the conditions of a full-scale war, political communications have moved beyond their traditional informational functions and have become an important instrument for coordinating collective action, building political trust, and maintaining national cohesion. The study substantiates that communicative resilience has become one of the key resources for ensuring political stability and preserving the legitimacy of state authority during a prolonged military confrontation.

The findings indicate that the transformation of political communications was accompanied by increased coordination of state information policy, the development of strategic mobilization mechanisms, and the emergence of new models of interaction between public authorities and society. At the same time, it is revealed that the centralization of the communication space, while effective from the perspective of national security, creates potential challenges for political

pluralism, the openness of the public sphere, and democratic mechanisms of public oversight.

The article concludes that the long-term legitimacy of political authority in the post-war period will depend on the state's ability to combine the positive experience of strategic communications with the restoration of a full-fledged public dialogue, a competitive information environment, and the principles of democratic governance. It is argued that the further evolution of political communications in Ukraine should be based on balancing the requirements of national security with democratic standards of public administration and political participation.

Keywords: political communications; martial law; strategic communications; democratic legitimacy; societal mobilization; communicative resilience; national security; public sphere; political trust; information policy.

Надійшла до редакції/ Received: 27.03.2026

Прорецензовано/ Revised: 18.04.2026

Прийнято до друку/ Accepted: 24.05.2026